

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ПОНЯТТЯ, ВПЛИВ НА СУЧАСНІ ДЕРЖАВУ І ПРАВО

Актуальність теми дослідження. Полягає у дослідженні впливу глобалізації на економічне, політичне, правове і соціальне життя держав і народів відбувається в різних формах і різними методами. **Мета дослідження:** аналіз сутності глобалізації та її впливу на демократичне врядування. Аналіз сутнісних ознак глобалізації, як чинника, що впливає на всі сфери життя і, зокрема, право та державу. **Завдання дослідження:** дослідити передумови, причини, прояви глобалізації, та її вплив на сучасні державу та право. **Предмет дослідження:** алгоритми та проблеми взаємодії глобальних процесів, наднаціональних структур та сучасних держав і право. **Об'єкт дослідження:** державні та наднаціональні структури, суспільство в цілому. Особливість сучасного етапу розвитку цивілізації полягає не тільки в тому, що епоху постіндустріалізму замінює епоха інформаційна, але і в тому, що процес змін охопив, крім економічної, ще й політичну, соціокультурну і духовну сфери. Найбільш зримим проявом і показником цих феноменів є глобалізація, в рамках якої відбувається формування нового типу світового співтовариства [1, с. 5]. Подальше розширення європейських та євроатлантичних структур потребують чіткого розуміння природи міжнародних сучасних процесів, одним із яких і є глобалізація [2, с. 39]. Деякі вчені для розуміння природи глобалізації пропонують проводити різницю між поняттями «глобальність» та «глобалізація». Глобальність вказує на те, що сучасний світ набув нової якості, яка може бути виражена поняттям світового суспільства – спільності соціальних відносин, що не можуть бути інтегровані в національно-державну політику або визначатися нею. На відміну від глобальності, глобалізація це те, що світовий ринок витісняє або підмінює політичну діяльність, це ідеологія панування світового ринку, ідеологія неолібералізму, що заснована на використанні нових методів управління світом, державою, народами. Глобалізація має на увазі процеси, в умовах яких національні держави та їх суверенітет втрачаються в павутину транснаціональних суб'єктів і підкоряються їх власним можливостям. [3, с. 87]. Виходячи з вищевказаних понять, можна зробити висновок, що глобальність, це певна доктрина, якою осмислюється нова якість світу, в той час як глобалізація - це процес, що характеризує тенденції розвитку сучасного світу. Проте, слід відзначити, що обидві форми ідеології (глобалізації та глобалізму) є інтелектуальним продуктом, що реально відповідає вимогам часу і являє собою один із типів інтелектуальної реакції на конкретні виклики часу і конкретні умови та форми соціального буття, свідомості та поведінки сучасної людини, мимоволі «втягнутої» в об'єктивний процес глобалізації [4, с. 32-33]. В умовах глобалізації суспільство, яке перебуває у стані модернізації, намагається стати більш відкритим, що забезпечується сукупністю так званих внутрішньо елітарних процесів (поглядів, цінностей, орієнтацій самого суспільства). В цьому контексті важливу роль відіграє ідеологія як принцип функціонування суспільства, яку інколи досить часто замінює традиція як межа інновації та легітимності влади. Таким чином, концепція модернізації суспільства без урахування національної специфіки породжує «безінноваційну політику» та відповідну відсутність лідерів «стратегічного типу». Це безпосередньо вказує на те, що стратегія розвитку суспільства в умовах глобалізації вимагає впровадження інноваційної політики держави у всіх сферах. [5, с. 72]. У даний час справжньою проблемою залишаються взаємовідносини між новим глобальним суспільством і національними структурами. Розподільчі тенденції збереглися та посилюються, світове суспільство продовжує зіштовхуватися з задачею примирення технологічних змін та економічної інтеграції з традиційними політичними структурами, заснованими на національній свідомості [6, с. 28]. В суспільстві закладені механізми спостереження та зруйнування. Тож для того, щоб продовжувати розвиватися в нових умовах, воно повинно напрацювати високий ступінь терпимості, готовності для самокритики і компромісам, прийняття єдиних цінностей і норм співіснування. Здійснюючи вплив на всі області соціального життя, глобалізація диктує необхідність переосмислення ролі права і держави в сучасному світі. При вивченні глобалізації слід керуватися системно-функціональним підходом, що орієнтує на вивчення процесів адаптації держав до викликів глобалізованого світу, а також використовувати принципи єдності історичного і логічного як методологічної основи дослідження об'єктивних закономірностей еволюції держави, права і всього історичного процесу людської діяльності. В ході процесів адаптації відбуваються зміни характеру державної влади і корегування державних функцій. Глобалізаційні процеси проникають у внутрішньодержавну сферу через економічні, інформаційні, міжнародно-правові та інші канали. Держава з одного боку вимушена брати на себе не властиві їй раніше функції (інформаційна безпека, інноваційна діяльність), а з іншого боку модернізуються попередні, притаманні для неї, функції. Так, сьогодні держава стає глобальним підприємцем: створюються державні банки, страхові компанії, оптові торгові корпорації. Держава активно приймає участь в організації зовнішньоторгових зв'язків, регулюванні валютних курсів, контроль за експортом товарів, капіталів, технологій. Однак слід відмітити послаблення національних бюджетів. Під впливом глобалізації відбувається зміна характеру і змісту державної діяльності. Держави все більше займаються глобальними проблемами – злочинність, зміна клімату, наступи пустель, епідемії, бідність, раціональне використання природних ресурсів. Змінюється роль держави і соціальному житті. Сьогодні держава орієнтується на забезпечення потреб особистості, охорону її прав, узгодження інтересів різних соціальних прошарків. Процеси глобалізації приводять до радикальної зміни позицій національних держав. Зростає кількість недержавних суб'єктів (глобальних міждержавних та міжнародних об'єднань), яким держава передає частину своїх функцій. Обмежується влада національного уряду, держава в цілому як сукупність органів стає зовсім не обов'язковою, відповідно уряди мають все менше можливостей управляти своїми корпораціями. І в результаті цього держави втрачають свою національну ідентичність. Ослаблення національно-державного суверенітету й надалі триватиме і потребуватиме створення і розширення можливостей політичної дії на наднаціональному рівні [5, с. 73]. **Висновок:** Сутністю глобалізації як процесу, який характеризує сучасний етап розвитку людства, є формування спільного світового економічного, політичного та культурного простору, який функціонує на основі універсальних загальнозначущих правових цінностей та принципів і опосередковується загальними організаційними формами. Головними напрямками впливу глобалізації на державу є якісна зміна національно-державного суверенітету (його обмежений характер) і призначення держави (що виражається в зміні змісту і сутності функцій держави). Головним напрямком впливу глобалізації на право є його універсалізація, яка полягає у виробленні єдиних спільних базових принципів і інститутів права, усунення суперечностей між національними правовими системами. В свою чергу, право стає важливим інструментом глобалізації, оскільки відсутність єдиного правового поля, його недостатня сформованість гальмують процеси глобалізації в різних сферах формування і функціонування світового суспільства. Окрім того, право виступає головним ідеологічним підґрунтям глобалізації, який покликаний стримувати негативні сторони і наслідки глобалізації.

Список використаних джерел

1. Костицький В. Економічний патріотизм як складова національної ідеї в умовах глобалізації / В. Костицький // Право України. 2006. № 12. С. 3–8.
2. Нерсесянц В. С. Процессы универсализации права и государства в глобализирующемся мире / В. С. Нерсесянц // Государство и право. 2005. № 5. С. 38–47.
3. Иванец Г. И. Глобализация, государство, право / Г. И. Иванец, В. И. Червонюк // Государство и право. 2003. № 8. С. 87–94.
4. Войтович Р. Идеология глобализации та її вплив на систему державного управління: теоретико-методологічний аналіз / Войтович Р. // збірник наук. праць НАДУ при Президентів України. 2005. № 2. С. 29–41.
5. Войтович Р. Місце, роль та функції національної держави в контексті сучасних глобалізаційних процесів / Р. Войтович // Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президентів України. 2004. № 2. С. 70–81
6. Бурьянов С. А. Проблемы совершенствования нормативно-правовой базы реализации права на свободу совести в контексте глобализации / С. А. Бурьянов // Государство и право. 2002. № 10. С. 26–31.